

УДК 351.712:330.341(477)

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Григорова Юлія Володимирівна,
слухач 2 року навчання магістратури
за спеціальністю «Публічне управління та
адміністрування»
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

На сучасному етапі розвитку української економіки одним з основних завдань є перехід до інноваційної моделі розвитку.

У сучасному розумінні інноваційна економіка – це соціальне відтворення, засноване на знаннях, інноваціях, на науковому породженні та сприйнятті нових ідей, наявності передумов та готовності до створення системних технологій, можливості їх впровадження в корпоративні виробничі системи і в різні сфери людської діяльності.

Перехід від економіки, заснованої на ресурсах, до інноваційного шляху розвитку вимагає значних інвестицій для модернізації нашої економіки. Однак через бюджетні обмеження існує проблема фінансової підтримки та розвитку інноваційного типу проєктів, а також механізмів інвестування в інновації [1].

Потреба державно-приватного партнерства (ДПП) в інноваціях зумовлена тим, що інноваційна діяльність не є підприємницькою діяльністю у чистому вигляді. Держава повинна виконувати домінуючу роль у фінансуванні інноваційних проєктів на ранній стадії, коли потрібні «гроші на посів» («швидкі гроші») та надійні гарантії для початку.

На сьогоднішній день феномен інноваційного державно-приватного партнерства недостатньо розроблений і вивчений. Розвиток інноваційного потенціалу регіонів, вивчення інновацій як чинника стійкого зростання та конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації світових економічних відносин є основними предметами, на які спрямовані

роботи зарубіжних вчених та економістів, як Дж. Чен, М. Хегленд, Дж. Орман. Незважаючи на широкий спектр досліджень у галузі формування інноваційної економіки, багато питань формування національної інноваційної системи в рамках державно-приватного партнерства ще не отримали своїх досліджень і залишаються суперечливими. Для успішного розвитку інноваційної економіки в Україні необхідно дослідити інтеграційні зусилля влади, освіти, науки та бізнесу, які є основними складовими партнерства в інноваційному секторі.

Поняття державно-приватного партнерства в інноваційному секторі було визначено в 2002 році Комітетом ОЕСР з питань науки і технологій таким чином: державно-приватне партнерство визначається як «будь-які офіційні відносини або угоди на фіксований або нескінченний період часу між державними та приватними суб'єктами, в яких обидві сторони співпрацюють у процесі прийняття рішень та спільно інвестують обмежені ресурси, такі як гроші, персонал, обладнання та інформація, для досягнення конкретних цілей у певній галузі науки, техніки та інновацій».

Мета державно-приватного партнерства в інноваційному секторі спрямована на розвиток науково-технічного потенціалу та формування конкурентоспроможної галузі для функціонування внутрішнього та світового ринків. У рамках цього партнерства ролі учасників розподіляються наступним чином. Держава встановлює «правила гри», що створюють інституційне середовище для діяльності всіх учасників, сприяє виробництву фундаментальних знань (державні дослідницькі центри, академії, університети), забезпечує необхідну базу даних про розвинуті технології, а бізнес, у свою чергу, створює технологію, засновану на власних дослідженнях і розробках та матеріалізує наукові ідеї [2; 5].

У вітчизняних умовах серед основних інноваційних показників є: частка виробничого сектору, а також частка інноваційної продукції у промисловому виробництві, частка загальних витрат на дослідження та розробки у ВВП, дані про структуру експорту та імпорту, розмір доходу на душу населення та зайнятості на частку приватних та державних витрат на охорону здоров'я та

освіту у ВВП.

На відміну від більш розвинених інноваційних систем в Україні недостатньо розвинена система державно-приватного партнерства при реалізації інноваційних проєктів – частка організацій, які отримують фінансування з бюджету на ці цілі, становить 0,8 % (у Німеччині – 8,8 %, у Бельгії – 12,7 %). Слід зазначити, що сучасна система державних закупівель перешкоджає доступу інноваційної продукції до державного замовлення.

Основними напрямками ДПП в інноваційному секторі є участь держави у розвитку венчурного фінансування; державно-приватне фінансування різних програм інноваційної спрямованості, державне замовлення на дослідження та розробки; державна підтримка створення інститутів сучасного ринкового інноваційного розвитку, центрів трансферу технологій, патентування та захисту прав інтелектуальної власності.

У наш час на міжнародному рівні є позитивні зрушення щодо розвитку ДПП в інноваційному секторі, запропоновані успішними проєктами. До них належать: Програма кооперативних дослідницьких центрів в Австралії; програми центрів компетентності в Австрії; Голландська програма «Провідні технологічні інститути»; Іспанська програма центрів технологічної підтримки; «Національні центри технологічних досліджень та інновацій» у Франції та ін. [4].

Крім того, необхідно підкреслити, що нині інноваційна економіка характеризується не численними провідними компаніями, лідерами, а тисячами малих та середніх підприємств, що працюють у сфері інновацій, яка формується для розвитку системи венчурного фінансування. Якщо ця система працює за підтримки держави, її можна впевнено віднести до ряду форм ДПП.

Якщо згадувати про венчурне фінансування, досить цікаво розглянути досвід Фінляндії. Там держава просуває інновації через Фонд підтримки винахідництва, який бере активну участь у формуванні інноваційної системи, а саме надає ділову консультативну та фінансову допомогу у розвитку інновацій, оцінку нових продуктів, патентування та комерціалізацію патентів. Якщо

проект реалізований, фонд отримує свою частку прибутку, в іншому випадку – субсидії, списані як збитки. У даний час успішно функціонують фонди венчурного капіталу, такі як SBIC – у США та YOZMA – в Ізраїлі.

Крім того, за моделлю ДПП для досліджень та розробок, Фінляндія щорічно мобілізує близько 6 млрд. євро (майже 1 % від загальних глобальних витрат на дослідження та розробки). І 70 % цієї суми припадає на приватний бізнес, а 30 % – на бюджет. Завдяки бюджетній підтримці існує 23 технологічні центри та технологічні парки – по одному на кожні 225 тисяч населення. Завдяки такій інтенсивній підтримці фінські парки залучали та залучають технологічних лідерів, зокрема концерн Nokia, а інноваційна політика країни стала взірцем для наслідування в міжнародному масштабі [3].

Державно-приватне партнерство в інноваційному секторі дозволяє вирішити низку проблем і має наступні переваги: забезпечує більшу віддачу від фінансування досліджень та дозволяє успішно вирішувати питання подальшої комерціалізації їхніх результатів; допомагає залучити досвід приватного сектору та створити конкурентне середовище для відкритих та прозорих тендерів при реалізації інноваційних проєктів; розподіляє відповідальність між партнерами: держава встановлює цілі проєкту з позицій суспільних інтересів та визначає параметри витрат та якості, контролює реалізацію проєктів, а приватний партнер здійснює оперативну діяльність на різних етапах проєкту – розробка, фінансування, будівництво та експлуатація, адміністрування, практичне впровадження послуг для споживачів.

Безперечно, механізм ДПП відкриває нові можливості для інноваційного сектору та стимулює попит на інновації у бізнес-секторі. Однак слід зазначити негативні риси розвитку ДПП в інноваційному секторі: держава, активно втручаючись у стадії інноваційного процесу, які традиційно вважалися виключно приватними, і намагаючись ініціювати активну участь бізнесу в інноваціях, витісняє та замінює гроші приватного сектору

На цій підставі можна зробити висновок, що впровадження інновацій та нових технологій у вітчизняну економіку є трудомістким процесом, так як

інтеграція зусиль влади, освіти, науки та бізнесу здатна підвищити конкурентоспроможність економіки. Однак через відсутність в Україні достатнього досвіду в організації ефективного партнерства між державним та приватним секторами в галузі інновацій, це вимагає створення необхідних умов для інтенсивного розвитку «розумних» продуктів, а саме:

встановити закони та нормативні акти, що регулюють не лише інноваційний сектор загалом, а й питання, що безпосередньо пов'язані з діяльністю державно-приватного партнерства;

створити умови для розвитку кластерів, оскільки інноваційний кластер є основою інтелектуального потенціалу науково-дослідних організацій, університетів, проектно-конструкторського відділу, що є сукупністю активів, які можуть бути використані для розвитку інноваційної діяльності.

Література:

1. Економічна енциклопедія: у трьох томах. – Т.2. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 848 с.
2. Денисенко М. П. Основи інвестиційної діяльності: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / М. П. Денисенко. – К. : Алерта, 2003. – 338 с.
3. Міхеєв О. Л. Фінансово-правові проблеми державно-приватного партнерства. – М. : «Анкіл», 2009. – с.56.
4. Ризики і проблеми у співпраці держави і бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.pmjobs.net/art/8.doc
5. Тринчук С. В. Державно-приватне партнерство як механізм інновацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/20101008/4_trinchuk.htm

Науковий керівник: к.е.н., викл. Гришина В. В.

Матеріали конференції публікуються в авторській редакції.